

Література

1. Боротьба з корупцією у сфері державних послуг; [пер. Е. Шевченко]. – Washington: The World Bank, 2012. – 108 с.
2. Кохан Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Г. В. Кохан; Нац. ін-т стратег. дослідж. – К. : НІСД, 2013. – 230 с.
3. Мацієвський В. Політичні еліти та доля реформ: Україна і Грузія у порівняльній перспективі / В. Мацієвський, В. Ковалко // Агора. – 2016. – № 17. – С. 14–20.
4. Тугуши Л. Реалии и вызовы антикоррупционной политики в Грузии. – URL: http://cesd.az/new/wp-content/uploads/2017/04/EaP_Think_Bridge_March_2017_Ru.pdf.
5. Урушадзе Э. Новейшая история власти и коррупции в Грузии. – URL: http://news.liga.net/interview/politics/14780931-erkeleurushadzen-oveyshayaistoriya_vlasti_i_korrupsii_v_gruzii.htm.
6. Caryl C. The Georgian Paradox. – URL: <http://foreignpolicy.com/2012/01/31/the-georgian-paradox>.
7. Mitchell L. A. Uncertain Democracy: U.S. Foreign Policy and Georgia's Rose Revolution. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2008. – 192 p.
8. Waal T. de. Georgia's Saakashvili heads to Washington with a big test in his future // Washington Post. – 2012. – 27 jan.

Ломейко В.І.

*аспірант кафедри соціології та психології
факультету психології, політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»*

РОЛЬ МАС-МЕДІА У ВСТАНОВЛЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕННОГО: ПОСЕРЕДНИК ЧИ АКТОР?

Актуальність дослідження ролі мас-медіа у встановленні порядку денного суспільства полягає у тому, що медіа не завжди визначають головні соціальні проблеми, але вони здатні їх ранжувати, перевизначати, змінювати акценти.

Мас-медіа можуть відігравати роль відлуння політичного дискурсу, транслюючи інформацію, яка формується у колі політичних еліт. Адже, у сучасному світі вплив політичного дискурсу на

суспільство опосередкований мас-медіа. З іншого боку, медіа здатні ініціювати створення політичних «подій». Мас-медіа поступово перетворюються на актора, який вже не тільки ретранслює політичний дискурс, а й встановлює порядок денний суспільства всупереч політичним елітам. Щоправда, сьогодні ця небезпека поступається іншій – медіа стають дієвим інструментом нав'язування суспільству штучного порядку денного, який формується політичним дискурсом. Як наслідок – рух інформації відбувається «згори – вниз», а суспільство перетворюється на пасивного споживача політичної інформації.

Роль мас-медіа полягає не лише у тому, що вони можуть переконувати громадян. Мас-медіа залучають увагу громадської думки до певних проблем та визначають критерії оцінки політичних подій. Тобто, «...за допомогою правильно встановленого порядку денного можна спрямовувати громадську думку в бажане русло... також продовжуються спроби повернути громадянина в політику за допомогою шоу, коли відбувається конструювання політичних подій у мас-медіа за законами розважальних програм» [4, с. 201]. У політичному просторі з'являється медіакратія, яка конструює політичну реальність та використовує технологічні можливості щодо створення та розповсюдження інформації як інструмент реалізації влади.

Політичний дискурс виступає як соціально-культурний та політичний феномен. К. Серажим вважає, що «... дискурс – це складний соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного середовища, який, по-перше, детермінується (прямо чи опосередковано) його соціокультурними, політичними, прагматично-ситуативними, психологічними та іншими (конституючими чи фоновими) чинниками, по-друге, має «видиму» – лінгвістичну (зв'язний текст чи його семантично значущий та синтаксично завершений фрагмент) та «невидиму» – екстралінгвістичну (знання про світ, думки, настанови, мету адресанта, необхідні для розуміння цього тексту) структуру і, по-третє, характеризується спільністю світу, який упродовж розгортання дискурсу «будується» його репродуцентом (автором) та інтерпретується реципієнтом (слухачем, читачем тощо)» [2, с. 7]. Це означає, що у політичному дискурсі найбільш явно та рельєфно виражаються цінності та наявні соціальні норми. За допомогою аналізу дискурсу можна отримати інформацію щодо суспільства у цілому, сутності соціальних відносин, надати характеристику різним сферам соціального життя конкретного соціуму.

Ідеї щодо політичної обумовленості дискурсу, його ідеологічного забарвлення та спрямованості на захист панування відповідного класу чи партії знайшли своє продовження у роботах М. Фуко. Він визначав дискурс, як єдність знання і влади, а його вчення щодо дискурсивних формацій дозволяє тлумачити різні області знання та різні соціальні інститути як сфери контролю над дискурсом з боку «інстанцій влади». У М. Фуко найбільш чітко сформульовано ставлення до дискурсу, як до певного символічного простору, за який відбувається політична боротьба [3].

Політичний дискурс як владний ресурс виконує важливу роль: він перевизначає соціальні проблеми відповідно до політичних інтересів, ранжує їх відповідно до завдань політичних акторів. У пострадянських країнах найбільш активними суб'єктами встановлення порядку денного є добре організовані групи, які отримали доступ до влади, економічних, інформаційних та політичних ресурсів впливу на усі сфери суспільного життя, фактично монополізуючи його. Повною мірою це стосується політичного дискурсу, який формується пострадянськими елітами та впливає на встановлення порядку денного за допомогою мас-медіа. Саме у політичному дискурсі визначаються пріоритети політичного та соціального життя, які впроваджуються через мас-медіа до порядку денного суспільства.

Процес визначення ваги соціальних проблем отримав назву «настановчість» у роботі «Встановлення пріоритетів: масмедії та громадська думка» Максвела Мак-Комбса [1]. Засновниками теорії встановлення порядку денного є М. Мак-Комбс та Д. Шоу, які довели наявність кореляції між медіа-дискурсом та проблемами, які найчастіше згадувалися людьми під час соціологічних опитувань. Але залишалось відкритим інше важливе питання, яке стосується того, як і ким визначається тематика повідомлень мас-медіа. Очевидно, що мас-медіа здатні певною мірою нав'язувати громадянам відповідні пріоритети. Новини та сюжети мас-медіа згодом обговорюються індивідами із найближчим оточенням і у результаті формується громадська думка з того чи іншого питання. «Щоденні новини сигналізують нам про останні події та зміни у навколишньому середовищі, які знаходяться поза нашим безпосереднім досвідом. Але газети, теленовини, а також різноманітні огляди й сторінки новинних веб-порталів зосереджують увагу та впливають на наше сприйняття найактуальніших тем. Ця здатність виділяти певні питання для суспільного сприйняття більшою чи меншою мірою й має назву настановчої або тематично настановчої ролі медій» [1, с. 28]. Також

можна вибілити цілу низку проблем, які привертають увагу громадської думки незалежно від рівня уваги до них з боку мас-медіа. Такі проблеми у теорії встановлення порядку денного називають «нав'язливими», оскільки з ними громадяни стикаються безпосередньо у своєму повсякденному житті.

За посередництва мас-медіа впливові політичні кола визначають порядок денний суспільства, особливо під час виборчих кампаній. Адже громадяни обговорюють ті проблеми, які нав'язуються мас-медіа. Проте, вже на рівні визначення того, що індивід вважає важливим для суспільства, відбувається фактичне відтворення порядку денного, встановленого політичним дискурсом за допомогою мас-медіа, особливо у короткотерміновій перспективі – напередодні виборів.

У дискурсі мас-медіа враховується наявність «нав'язливих проблем». Саме тому мова йде про ранжування проблем, їх переформулювання. Якщо це не вдається, то застосовуються комунікативні технології з метою відволікання уваги від реальних проблем на користь тих, які є вигідними для політичного класу.

Таким чином, у сучасних умовах мас-медіа виступають одним із важливих інструментів соціальної та політичної влади у суспільстві, у тому числі – встановлення порядку денного, ранжування значущості політичних подій, визначення «ваги» соціальних проблем. З одного боку, вони є засобом, завдяки якому суспільству нав'язується політична воля правлячого класу (уряду, правлячої еліти, медіакратії, парламентської більшості, ін.). З іншого, мас-медіа віддзеркалюють наявні масові уявлення, стереотипи, упередження громадян щодо політики.

Література

1. Мак-Комбс М. Встановлення пріоритетів: мас-медіа та громадська думка / Мак-Комбс М.; пер. з англ. – К.: «К. І. С.», 2007. – 256 с.
2. Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальний феномен сучасного комунікативного простору (методологічний, прагматико-семантичний і жанрово-лінгвістичний аспекти: на матеріалі політичного різновиду українського масовоінформаційного дискурсу): автореф. дис. на здобуття наук ступеня д-ра філол. наук / К.С. Серажим. – К., 2003. – 32 с.
3. Фуко М. Археологія знання / М. Фуко; пер. з фр. В. Шовкун. – Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 326 с.
4. Яковлев Д.В. Опоненти демократії: роль «партії влади» та медіакратії у пострадянській політиці [Текст] / Д.В. Яковлев // Молодий вчений. – 2014. – № 9. – с. 198 – 201.